

Yıl: 4, Sayı: 11, Haziran 2017, s. 102-113

Beyhan KANTER¹

YALNIZLIK VE YABANCILAŞMANIN EŞİĞİNDE: HER GECE

BODRUM

Özet

Toplumsal yaşamla uzlaşamama, Her Gece Bodrum romanında yalnızlık, yabancılaşma ve uyumsuzluğun yol açtığı trajik gerilimler üzerinden anlatılır. Özellikle kentsoylu ya da küçük burjuva olarak adlandırabileceğimiz bireylerin huzursuzlukları da “varoluş sorunu” ve “varoluşsal kaygılar” bağlamında deşifre edilir. Tatil yapmak için İstanbul’dan Bodrum’a gelen bir arkadaş grubunun hem kendileriyle hem de birbirleriyle olan ilişkilerinin mekân dolayımında anlatılması, romanın kurgusunda özellikle “mekân deneyimleri”nin ön plana çıkmasına etki eder. Bu bağlamda romanda, belirli bir olaydan çok mekânın etkisiyle ortaya çıkan “varoluşsal sorunların” hâkim olduğu söylenebilir.

Bu makalede, Her Gece Bodrum romanındaki kentsoylu bireylerin trajik gerilimleri, uyumsuzlukları ve yabancılaşmaları mekân- insan ilişkisi bağlamında irdelenecektir.

Anahtar Kelimeler: Yalnızlık, uyumsuzluk, yabancılaşma, varoluşsal kaygılar.

ON THE VERGE OF LONELINESS AND ALIENATION: HER GECE

BODRUM

Abstract

The dispute with the social life is explained through the tragic tensions that are caused by loneliness, alienation and incompatibility in *Her Gece Bodrum*. The uneasiness of urbanised individuals that can be called *Petite bourgeoisie* is deciphered in the context of "the problem of existence" and "existential concerns". The fact that a group of friends coming from Istanbul to Bodrum on a vacation, as well as their relationships with each other, are influenced by the "space experiences" especially in the context of the novel. In this context, it can be said

¹ Doç. Dr., Artuklu Üniversitesi, Türk Dili ve Edebiyatı Bölümü, Mardin., beyhankanter@gmail.com

that novel is dominated by "existential problems" arising from the influence of space rather than a certain factor.

In this article, the tragic tensions, mismatches, and alienations of the urbanised individuals in *Her Gece Bodrum* will be examined in the context of space-human relationship.

Keywords: loneliness, incompatibility, alienation, existential concerns.

GİRİŞ

Her Gece Bodrum romanında Bodrum'a tatil yapmak için giden kentsoyluların ontolojik kaygıları, huzursuzluk ve uyumsuzlukları Cem, Murat, Tarık, Emine, Betigül ve Kerem karakterleri üzerinden verilmektedir. Romandaki kişilerin ilişkilerini belirleyen unsurlardan birisi de cinsel sorunlardır (Naci 2015: 595). Özellikle başkişi Cem'in duygularındaki sarsıntıları ve varoluşsal kaygıları, hem bireysel hem de toplumsal gerilimler bağlamında anlatılmaktadır. Duyarlı ve hassas bir tip olan Cem'in verili kabullerle uzlaşmazlığı ve arkadaşlığa/dostluğa ilişkin "beklentisel kaygı"ları (Freud 1998: 440) romanın temel kurgusunu oluşturmaktadır.

Farklı Yaşam Deneyimlerinin Mekânı: Bodrum

Mekân deneyimlerinin ruh hâline ve bakış açısına göre farklılaşması; yaşamsal deneyimler, hayata verilen anlam ve değer dizgeleriyle ilintilidir. *Her Gece Bodrum* romanında da, yazlık tatil kasabası olan Bodrum'da tatil yapan bir grup kentsoylu gencin mekân deneyimleri, yaşamsal gerçekliklerini yansıtan psikolojik bir derinlikle sunulmaktadır.

Bodrum'un tabiat manzaralarının roman kişilerinin her birinde farklı anlamları çağrıştırmaması, öznel mekân deneyimi şeklinde dile gelir. Bu çerçevede, bir tatil ve dinlenme beldesi olarak huzur telkin etmesi gereken Bodrum, bireysel trajedileri tetikleyen ve varoluşsal kaygıları besleyen tekinsiz bir mekâna dönüşür. Böyle bir algının ortaya çıkmasında Bodrum'un coğrafi ve sosyal özelliklerinden ziyade roman kişilerinin burada kendi varoluş gerçeklikleri ile karşılaşmalarının ve bu karşılaşmaların deneyimini derinleştirmelerinin etkisi sezilir.

Tatil yapmak için İstanbul'dan Bodrum'a gelen Cem, Murat ve Tarık'ın dostlukları bu kasabada kesintiye uğrar. Üç arkadaşın ilişkilerinin gerilimli bir hâle bürünmesinin sebebi, Murat ve Tarık'ın dinlenmeye ayırdıkları bir zaman dilimini hazzla dayalı bir şekilde değerlendirme arzularına karşılık Cem'in aşırı duyarlı ve bağımlı kişiliğiyle arkadaşlarından sürekli ilgi görmek istemesi ve varoluşsal kaygılardan uzaklaşmamasıdır. Romanın başkişisi Cem için Bodrum, "seyreltilmiş ve sahte ilişkiler"in yaşandığı tekinsiz bir kaygı mekânına karşılık gelir. Bodrum'da hem kendi gerçekliği hem de modern dünyanın gündelik dayatmalarıyla yüzleşen Cem, "*Bodrum burası bir korkuydu.*" (s.5) ifadesiyle kaygılarını sözcükler aracılığıyla somutlaştırır. Mekânın, "korku" verici olarak nitelendirilmesi, aidiyet duygusunu ve "kendilik bilinci"ni yitirmeye ilintilidir. Nitekim ilk kez Bodrum'a gelen ve pişman olan Cem, bu tatil beldesi ile aidiyet kuramaz, eğreti bir duruş sergiler, kendi huzursuzluğunu ve dışlanmışlığını mekân algısına yansıtır. On üç gün kaldığı bu kasabayla uzlaşmayan, zaman zaman huzursuzluğunun sorumluluğunu mekâna yükleyen Cem'in bu tutumunun altında yatan gerçekliklerden birisi de ruhsal yalnızlık ve toplumla uzlaşmazlıktır. Zira Bodrum'a beraber geldiği arkadaşlarıyla yaşadığı gerilimleri mekân algısına da yansıtan Cem'in, suçu kendisinden ziyade arkadaşlarında/toplumda araması, onlardan beklentilerinin normatif değer dizgelerinden

uzak olmasından kaynaklanır. Bu çerçevede, mekâna yüklediği anlamların/anlamsızlıkların ve ân'ı yaşayamamanın sancısı, bütün duygu dünyasını alt üst eden bir krize dönüşür.

İnsanları yaşamının ve duygu evreninin odağına alan ve onlardan ayrı, tek başına yapamayacağını, tökezleyeceğini düşünen Cem, bağımlılık hissettiği insanlar dışındaki her şeyi yabancılaştırır. Yakın arkadaşı Murat'ın tutkuyla bağlandığı denizi de yabancılaştırır ve tekinsiz bir mekân olarak kodlayarak mekânsal güzelliği hem kendisi hem de çevresindekiler için çekilmez bir hâle getirir. Tek başına kalma ya da Murat tarafından terk edilme korkusunu bir saplantıya dönüştüren Cem için Bodrum, beklentilerinin karşılığını bulamadığı, yaşamın kaçınılmaz gerçekleriyle yüzleştiği cehennemî bir atmosferdir âdeta. Bir “umutsuzluk ve kaygı mekân”ına dönüşen Bodrum'un dışlanmışlık, yabancılaşma ve “atık” hâle getirilmiş olmayı duyumsatması, yalnızlık hissini pekiştirir. Cem, kendi bireysel varoluşunu da bu yalnızlık duygusunda deneyimler.

Arkadaşlığa attettiği farklı anlam ve beklentiler neticesinde çevresiyle ve mekânla ünsiyet kuramayan Cem'in aksine Murat ve Tarık için Bodrum, İstanbul'un keşmekeşinden kurtuldukları ve ân'ı yaşamayı başardıkları haz ve huzur mekânıdır. Zira Murat ve Tarık, birlikte denize giderler, yeni dostluklar edinirler, teknelerle ilgilenirler ve “meta-birliktelikler”²in (Bauman 2001: 71) peşinde koşarlar. Bu çerçevede Bodrum, arkadaşlarının ilgisini farklı noktalara dağıtan bir mekân olarak kimi zaman Cem'in nefret söylemlerinin hedefi haline gelir. Onun mekâna bakışında içsel huzursuzluklarının tetiklediği kaygılar nedeniyle sorgulayıcı ve değersizleştirici bir tavır da hâkimdir. Mekânın duyumsattıkları aracılığıyla insanları ve sosyal yapıdaki eşitsizlikleri sorgulayan Cem, kaldıkları pansiyondaki cam odayı ise bir tecrit mekânı olarak algılar. Dış dünyayla uyumsuzluğunu “cam oda” üzerinden yorumlayan Cem, buradaki insanlar gibi ol(a)mamanın tedirginliğini derinleştirir ve diğer insanların eğlendikleri bu oda aracılığıyla yaşamı sorgular. Yaşamı “sonsuz yapaylık” (s.23) olarak tanımlayan, kendisi de dâhil olmak üzere herkesi ve her şeyi yapay olmakla itham eden Cem'e göre “bazen hayat ikiyüzlülük dokusuyla örülürdü. Bazen de yapaylık ağır basardı. Şimdi böyleydi (s.23). Bu türden bir bakış açısıyla “cam oda”, bilinç yitimine uğramış kaygısız insanların toplandıkları, kaçınılması pek mümkün olmayan metaforik bir mekân olarak sezdirilir.

Murat'ın daha önce “sevgicil arkadaşlarıyla” geldiği Bodrum'un Cem için “kötülük” alanına dönüşmesi ve “yalnızlığın ötesinde bir yer”i çağrıştırmaması, romanda sürekli yinelenen bir mekân deneyimidir. Nitekim Murat'la Tarık'ın denizle ve gündelik ilgilerle bütünleşmiş oldukları düşüncesi beynini istila ettikçe yalnızlığına gömülen Cem, arkadaşlarının mekânla kurdukları aidiyet ilişkisini ve yeni deneyim arzularını da değersizleştirir. Özellikle “bilinçli ve sistematik bir deneyim arayıcısı” (Bauman 2001: 131) olarak görünürleşen Tarık ve Murat'ın direklerin, güvertelerin adlarını öğrenmeye çalışmalarını, gelecek yaza kadar gezilmedik kıyı, görülmedik koy bırakmama arzularını anlamsızlaştıran Cem'in sorguları, insanların yaşamı turistik bir gezi olarak algılamaları ve görüntülerin peşlerine düşüp acı üzerine düşünmemeleri üzerinedir. Acının da görüntüleri olduğunu düşünen Cem, artık ağaçların dinginliği çağrıştırmamasını ise insanların doğayı ve sevgiyi tahrip etmeleriyle ilişkilendirerek modern

² Meta birliktelik: Bar/meyhane, tatil plajı ya da dans salonundaki birlikteliklerdir. Tatil sezonunun bitiminden sonra çok az birliktelik hayatta kalabilmektedir. Zygmunt Bauman, *Parçalanmış Hayat*, (Çev. İsmail Türkmen), İst., Ayrıntı Yay., 2001, s. 71.

dünyanın eleştirisini yapar. Onun bu eleştirileri yüzeysel olduğu gibi sadece kendisinin duygu evreniyle sınırlı kalır.

Yersiz yurtsuzluğunu bedensel ve ruhsal bir iğretiliğe dönüştüren Cem, Bodrum’da Kirke adlı bir tekne aracılığıyla kapitalizmi ve modern yaşamın gösterişle şekillenen, “meta panayır”larını (Baudrillard 2010: 19) ve “tüketim resitali”ni (Baudrillard 2010: 19) de küçümser. Paylaşılmamış zenginliği dünyanın en büyük kötülüğü olarak yorumlayan Cem’in zenginliği ve sömürüyü sembolize eden Kirke adlı tekneyi “çirkin” olarak yaftalaması ve umutsuzluk doğurduğunu düşünmesi, modern dünyanın iktisadî yapılanmasına ilişkin bir eleştiriyi içerir. Tekneden gelen sesleri/gürültüleri metaforik bir düzleme taşıyan Cem, tekne ile sömürü, ‘artık değer’e çullanış arasında sıkı bir aidiyet ilişkisi kurarak sermaye odaklı bir dünyanın inşa ettiği/dayattığı düzeni sorgular. Bu sorgulamalar neticesinde de modern dünyanın insanı meta evreni içine hapsedmesini ontik bir probleme dönüştürdüğü gibi seçkinler zümresi için “referans mekânlar” hâlini alan tekneler ile kapitalist sistem ve para kaynaklı sosyal eşitsizlikler arasında yıkıcı bir bağ kurar. Bununla birlikte tatil bölgelerinin inşa ettiği klişe söylemleri de yargılayan Cem, tatil yerlerindeki gündelik pratiklerin de tekdüzelikle şekillendiği düşüncesindedir. Bu bağlamda kentsoyluların “favori uğrak yeri” (Bauman 2010: 17) hâline gelen Bodrum’da yaşamsal düzenin “ritüelleşmiş pratik”lerle (Lefevbre 2010: 17) sağlanması, mekânın dokusunu silen, çürüten bir özellik olarak yansır. Kentsel yaşamın rutinliğinden ve saatlere ayarlı yaşam standartlarından arınmak isteyen insanların akın akın geldiği, bütün illerin plaka numarasının görüldüğü mahşerî bir kalabalığa dönüşen Bodrum, kasaba karakteristiğini yitirir ve “fetiş bir mekân” halini alır.

Bodrum aracılığıyla kapitalizme ilişkin eleştirilerini ortaya döken Cem, herhangi bir değer peşinden gitmediği gibi bağlarından da çözülmüş bir tiptir. Cem’in kapitalizmle ilgili eleştirilerine gizlenen motiflerde 1970’li yılların sosyo-politik konjonktürünü yansıtan ideolojik gerilimler görülmektedir. Dolayısıyla Cem, aynı zamanda bu ideolojik yapıyı da simgeler. Ondaki gerilimin, yadsımanın ve bilinçsel uyumsuzluğun nedenlerinden birisi de -yüzeysel de olsa- ideolojik bilinç durumudur.

Cem’in ideolojik bakış açısını yansıtan eleştirilerinden birisi de tatil kasabasına gelen insanlarla ilgili değerlendirmelerinde ortaya çıkar. Tatil kasabasına gelme ile ekonomik koşullar arasında bir bağ kuran Cem, Bodrum’a gelen insanları değerlendirirken “*artık her yer kalabalıktı. Gelmişlerdi, paraları vardı, on günlük yirmi günlük bir aylık tatilleri için her şeyi hakları sayıyorlardı; önüne geçilmezdi bu kargaşanın*” (s. 217) ifadeleriyle sosyal eşitsizliğe vurgu yapar. Modern insanların elbirliğiyle toplumsal yaşam alanlarını talan etmelerinin ve doğal ortamları kapitalist tüketimin odak noktaları hâline getirmelerinin eleştirisi, onun sosyal kaygılarında yinelenir. Tatil kasabalarına giden kentlilerin davranışlarını seçkinciliğin ve sınıfsal üstünlüğü elde tutmanın tezahürü olarak yorumlayan Cem, “tüketim kültürü”nü beden konforu üzerinden tescilleyen tatilcilerin Bodrum’u talan/istila etmelerini “*kasaba insan kusuyordu. Denizin kokusu ağırlaşmıştı. Kıyıdaki lokantaların renkli ampulleri kırıldı, beyazları takıldı, uyumsuzluk gelişigüzel kendini gösterdi*”(s. 221) cümlelerindeki yargılarıyla dile getirir. “*Bodrum yapaydı. Sahici olan hiçbir şey kalmamıştı.*” (s.59) ifadeleriyle değersizleştirici bakış açısını yansıtan Cem’in Bodrum’u kapitalizmin tatil mekânı, orda tatil yapanları da bu sınıfın temsilcileri olarak görmesi, yüzeysel bir ideolojik söylemi içermektedir. Zira dünyayı, hayatı, insanları, insan yaşantılarını kendine özgü bir perspektifle sınıflandıran Cem, derinleştiremediği bir ideolojik bilinçlenmeye sahiptir. Kentsoyluları ideoloji çerçevesinde

yargımlarken aslında kendisinin bilinçaltındaki gerçeklikleri ve metinde örtük biçimde sezilen cinsel eğilimini de rasyonalize etmektedir.

Romanda, mekân deneyimlerini turistik pratiklerle ve ân'ı yüceltme aracılığıyla gerçekleştiren Tarık, âdeta bir "bakış koleksiyoncusu" (Urry 1999: 190) olarak betimlenir; altı yıldan beri her yaz Bodrum'a gelen Murat ise doğaya ve yaşama tutkuyla bakan, hazzı bir birey olarak yansıtılır. Bodrum'daki "doğal ve inşa edilmiş çevreleri" (Urry 1999: 11) mekânın duyumsattığı haz nesnelere dönüştüren Murat ve Tarık için Bodrum, "rasyonel dinlence"(Urry 1999: 16) mekânıdır. Bu bağlamda, modern insanın sadece çalışmayı değil boş zamanı da örgütlemesi Murat ve Tarık'ın, "hazzı gölgelenmemiş bir eğlence" (Bauman 2001: 132) anlayışlarına etki eder. Zira iki arkadaş kent yaşamının çalışma koşullarından "ani bir kopuşa, bir ödünlemeye özlem duyar(lar). Bunları boş vakitte, oyalanmada ya da eğlence içinde arar(lar)" (Lefebvre 2010: 45). Nitekim Tarık'ın mekânın duyumsattıklarını yaşayabilmek için hiçbir fırsatı kaçırmak istememesi ve her tarafı öğrenme tutkusuyla gözlemlemesi, "turistin favori sloganı daha fazla yerdir" (Bauman 2001: 133) hükmüyle örtüşmektedir.

Deniz tutkunu olan Murat'ın "*doğayla kendisi arasında şaşkıncu bir özdeşlik*" kurması, kentsel yaşamın inşa ettiği verili kabullerden uzaklaşma arzusuyla ilintilidir. Yaşamını sadece insanlara göre kurgulayan Cem'in, Murat'la ilgili "*bu denli rahat, kaygısız çevresine aldırış etmeyen birini sevmeydi insan; sevmemeliydi.*" şeklindeki yorumu, kendi duyarlı bilincinin ve arkadaşlıktan beklentilerini yansıtmıştır. Onun içsel sarsıntılarının ve ontik kaygılarının Murat'ı tedirgin etme sebebi de kendi tatilinin/boş vaktinin sekteye uğratılacak olmasıdır. Tatilin her ânını hazzı dayandırmak isteyen Murat için Bodrum, kentin yaptırımlarını ortadan kaldıran ve özgürlük vaat eden bir mekândır. Zira ona göre, İstanbul'da bir apartman katına bağlı kalmak, bir süre sonra kente geri dönmek, çalışmak, kurulu düzene uymak ve çevresindekileri sevmek zorunluluğu insanın özgürlüğünü elinden alan yaptırımlardır. Murat için kentsel düzen; "*yapışkan insanlar*", "*kara parçası*", "*çok iyi yıkanıp çok iyi ütülenmiş giysiler*" ve "*yakaları kolayla sertleştirilmiş gömlekler*"in hüküm sürdüğü bir zorunluluk ve nefret alanıdır. Kentsel düzenin ötesinde bir anlam ifade eden Bodrum ise özgürlük sunacak bir haz mekânıdır.

Bodrum'da mekânla aidiyet kuramayan bir başka kişi de Emine'dir. Emine'nin aidiyetsizliği de yalnızlık ve yabancılaşma temellidir. Otuz iki yaşında hâlâ evlen(e)memiş olmayı bir kambur gibi sırtında taşıyan Emine için Bodrum, gençlere ya da evlilere özgü bir mekândır. Dolayısıyla kendisinin burada olup olmaması gerektiği konusunda tereddütler yaşaması, Bodrum'a birlikte geldikleri arkadaşlarından yaşlı olduğunu, yaz eğlencelerinin kendisine göre olmadığını düşünmesi, Bodrum'u gençlerin ve evli çiftlerin mekânı olarak duyumsaması ve neticede tatilini yarıda bırakıp gitmesi, mekânları toplumsal rollerle aynileştirmesinin bir sonucudur.

Arınma, Kaçış ve Trajik Yalnızlık

Romanın şahıs kadrosunu oluşturan kişilerin yaşamsal tutkuları ve varoluşsal kaygıları farklı noktalarda tezahür eder. Özellikle Cem, Emine ve Betigül, huzursuzluklarını içselleştiren ve kendilerine özgü trajedilerini derinleştiren bireyler olarak karşımıza çıkarlar. İçsel sıkıntıları en yoğun yaşayan ve yaşantısını kaygılardan örülmüş bir ağa çeviren Cem, beklentilerinin karşılığını bulamayan, sosyal ilişkiler geliştirmede sorunlar yaşayan içedönük, monad bir tiptir. Onun bilinçaltı, sosyal ilişkiler kurmasına ket vurmaktadır; arkadaşları Bodrum'un eğlence hayatı içinde eriyip giderken o kendi 'başka'lığını daha derinden duyumsamaktadır. Onun

sıkıntısı, Bodrum'un ışıltılı, kösnül hazları önceleyen yaşam biçiminin, kendisini "ilgi odağı" olmaktan çıkarması; bağımlılık hissettiği kişilerin, sözgelimi Murat'ın ilgisinin kendi üzerinden Bodrum'un haz odaklarına yönelmesidir. Cem, kendi kişiliğinde deneyimlediği bu sıkıntılı durumu, "kendisinden uzaklaştıramayacağı kendi özüne ilişkin bir şey" (Taşdelen 2003: 14) olarak algılar. Huzursuz, yalnız, mutsuz, karamsar ve bedbin bir tip olan, insana ilişkin her şeyi sorgulayan, hem kendisiyle hem de toplumun verili kabulleriyle uzlaşmazlık yaşayan Cem'in duyarlığında beden yapısındaki uyumsuzluğun da bir etkisi sezdirilir. "*Çirkindi gövdesi, biçimsizdi: kolları sıksa, sırtı kamburlaşmış, bacakları kalın*" (s. 98) ifadeleriyle betimlenen Cem'in, trajikliğini oluşturan hususlardan birisi de bedenidir. Başka deyişle, uyumsuzluk onun hem bedeninde, hem bilincindedir.

Bodrum'u haz, eğlence ve dinlence mekânı olarak gören Murat ve Tarık, kendilerine özgü zevkleri olan ve hazlarını önceleyen küçük burjuva tipini örneklendirirler. Cem'in, Murat ve Tarık'la uyumsuzluğu ve onlara karşı yabancılaşması da müşterek zevklerinin ve beklentilerinin olmamasından kaynaklanır. Cem'in, kendisinden farklı gördüğü bu iki arkadaşını çalımı ve tedirginlikten uzak dövüşçü horozlarına benzetmesinde modern insanın amaçsızlığına ve hazcı tutumuna gönderim söz konusudur. Üç arkadaşın yabancılaşmalarının Bodrum'da gerçekleşmesi ise modern düzenin çarklısının tatil zamanlarında/mekânlarında az da olsa kesintiye uğramasıyla ilintilidir. Murat'a saplantılı bir tutkuyla bağ(ım)lı olan Cem'in "yolculuk arkadaşları"nın kendisinden ne kadar uzak olduklarını sorgulaması, İstanbul'un keşmekeşi arasında hissedemediği "taahhütsüz ilişkiler" (Bauman 2001: 179) "boş zaman"la birlikte görünürleşmesine işaret eder. Zira kent yaşamının yoğun ve rutin atmosferi içinde kendi gerçekliklerinin özüne inemeyen bu bireylerin, "boş zaman"larında her türlü kayıttan kurtulmak istedikleri sezilir. Murat'ın Cem'le kurduğu ilişki de "taahhütsüz bir ilişki"dir. Bu tür "kentsel ilişkiler", "haz verdikleri sürece devam ed(erler) ve başka bir kaynaktan daha fazla haz belirir belirmez de bit(erler)" (Bauman 2001:179).

Cem'in duyarlı, saplantılı ve kaygılı karakteristik özelliklerinin karşısında Murat, alaycı, kendisine güvenen ve düz bir karakterdir. Dış dünyayı olduğu gibi kabullenen ve arkadaşlıkları yaşamının odağına yerleştirmeyen Murat ve yaşamı boyunca karşılıksız sevmeye mahkûm olan Cem, karakter özellikleri bakımından karşıt iki tipi temsil ederler. Gelecekle ilgili tasarıları olmayan ve "*orta malı duyarlıklarla*" yetinmek zorunda kalan Cem, insanlar konusunda "aşırı duyarlıklı" birisidir. İnsanların doğadakininden farklı bir doğallığa ulaşmaları gerektiğine inanır. Bu bağlamda toplumsal yapının kavranması gerektiği noktasına yoğunlaşır ve bunların nihilist bir tutumla değil bilinçle değiştirilmesi gerektiğini savunur. Ancak onun asli kaygılarının temelini "seyreltilmiş ve tekdüze ilişkiler" neticesinde terk edilmek ve yalnızlaştırılmak korkusu oluşturmaktadır. Roman boyunca Cem'in yalnızlık hissi, bireysel ve toplumsal kaygılarını yansıtıcı bir biçimde sürekli yinelenir.

Murat ve Cem'in karakteristik farklılıkları, sevgi anlayışlarında da belirgindir. Cem'in bağımlılığını "*hasta bir sevgi*" olarak tanımlayan Murat'a göre, insan böyle bir sevgiyi ancak çocukken duyabilir. Yabancı insanları seven, yeni insanlar tanımak isteyen Murat'ın, Cem'in boğucu ilgisi karşısında bunalması, arkadaşlık adı altındaki kayıtlara bağlı olmanın özgürlüğü engelleyici bir tutuma bürünmesiyle ilintilidir. Oysa "*sevgileri sömür(en)*" (s. 83), özgürlüğü kısıtlayan, yakınlığıyla "*insanı bunaltı(p) tedirgin ed(en)*" (s. 83) Cem'in duygusal bağları, melankolik ve saplantılı bir düzleme işaret eder. Murat'ın "*insanı sıkıyorsun yalnız kalmak istiyorum*" (s.85), "*bazı zamanlar bir böcek gibi görüyorum seni. Ezmek geçiyor içimden.*

Şuraya dinlenmek için geldik. Vızıldamaktan başka bir şey bilmez misin sen!” (s.51) cümleleriyle özetlediği psikolojik durum, Cem’in bütün yaşamı boyunca yakasını bırakmayan bir gerçekliğin/yenilginin dillendirilmesidir.

Cem, arkadaş çevresinden başlayarak toplumdaki değer yargılarına, siyasal oluşumlara ve ekonomik koşullara kadar pek çok yapıyla uyumsuzluk içindedir. Yaşamla sağlıklı bir iletişim kurmadığı gibi yaşamı sorgularken özellikle verili kabullerle uzlaşmazlığı ve “varoluşsal meseleleri” üzerinden bir yalnızlık ve yabancılaşma geliştirir. Nitekim “*tutkulu bir arkadaşlık değildi hayat, dümdüz yalın bir olaydı. Günü gelince insan evlenir, çocukları olur, para kazanır, bir iş tutar, yıllarca sürdürür bu düzeni, göçüp gider sonra: ‘Aşkla arkadaşlıklara yer yoktur’*” (s.3) şeklindeki düşünceler, verili kabullere başkaldırısını sadece duygusal bağlamda geliştiren sinik bir bireyin kendi gerçekleriyle yüzleşme çabasıdır. Modernizmin ürettiği yalnızlığı- “kalabalıklar arasındaki yalnızlığı”- içselleştiren bireyin belli kalıplara girme durumunun kendisiyle baş başa kalma özgürlüğünü elinden almasını varoluşsal bir soruna dönüştüren Cem’in İstanbul’u da cehenneme benzetmesi, düzene yabancılaşmasının ya da düzenin dışında kalarak kendisini ötekileştirmesinin yansımasıdır. Bu düzenin dayatmalarından birisi de evliliğdir.

Modern yaşamın bireyi belirlemesi, kalıplara sokması da Cem’in uyumsuzluğunun nedenlerinden biridir. Ne kadar karşı çıkılırsa çıkılsın insanların çevre tarafından belirlendiğini düşünen Cem, yalnızlığın gücünü de buna bağlar ve uyumlu olmanın yegâne amaç haline getirilmesini sorgular. Bu tür sorgulamalar, modern dünyanın kalıplaşmış yaşam şekillerine ve verili kabullerin benimsenmesine karşı bir tavır barındırır. Bu, Camus’nün Sisyphe Söyleni’nde dile getirdiği “uyumsuzluk” durumuna benzer; bir kez uyandırdığı zaman bir daha asla kişiyi terk etmez. Uyumsuzluk, “yüreğin kendisini yeniden düğümleyecek bir halka arayıp da bulamadığı” (Camus 1998: 22) garip bir tinsel duruma işaret eder.

Dış dünyaya karşı muhalif bir tavır geliştiren Cem, eğlencelere, şenliklere, mutluluklara hatta doğadaki uyuma bile karşı çıkmak, her şeye muhalif olmak ve dünyaya meydan okumak istemesine rağmen onun isyanları da, muhalifliği de sadece duygu ve düşünce boyutunda kalır. Verili kabullerle yaşayan insan güruhunu, eleştirel bir bakışla ikiyüzlü olarak nitelendiren Cem’in, yerleşik inançlarla, törelerle alay edebileceğini; ancak ikiyüzlülüklerini haykıracığı insanların kendisini dinlemeyeceklerini düşünmesi, pasif bir tip olmasından kaynaklanır:

“Özgürlüğü sıradan değersiz bir kişiseliktir yalnızca, geçiciydi bu da; bu göz kamaştırıcı yarımada yeniden kuşatıldığını duyumsuyordu; kurullarla sınırlandırılmıştı her şey. Kimse özgür değildi. İnsan yaşamını daha iyi, daha verimli kalamıyorsa özgürlüğünden konuşamazdı. Üstelik tek tek kişilerin yaşamı değildi söz konusu edilen.” (s.15).

Dostlukların yıkılmasını, sevgilerin karşılıksız kalmasını ontik bir probleme dönüştüren Cem, arkadaşlıklarının bir süre sonra bitiyor olmasını da bu perspektiften değerlendirdiği gibi “*değişikti değer yargıları*” (s.8) hükmüyle de kendisini toplumun geri kalan kesiminden soyutlar ve yabancılaştırır. Onun ruh dünyasını şekillendiren olgulardan birisi de kaçış psikozudur. Kimi zaman kaçıp gitmeyi düşlemesi, arkadaşlıklarının kimsesizlikle sonuçlanmasının bir yansımasıdır. Ancak “yalnız kalma korkusu”, kaçış arzusuna set çektiği

gibi bir döngü halinde yeni arkadaşlıklara koşmasına yol açar. Arkadaşlıkları sırasında hırpalandığını, coşkularının birden çirkinleştiğini ve çevresindekiler tarafından anlaşılmadığını düşünen Cem, aşırı sevgisiyle insanları boğduğunun, sıktığının, karşısındaki insanların kendisine benzemesini istediği için bağımlılığa dayalı sevgisiyle etrafındakileri kendisinden uzaklaştırdığının farkındadır. Bu çerçevede dış dünyadaki her şeyi iç dünyasının süzgecinden geçirir ve gündelik yaşamdaki sıradanlıkları ve bireyi kısıkaç altına alan alışkanlıklar silsilesini sorunsallaştırır. Her şeyin geçiciliğini arkadaşlarıyla kurduğu ilişkiler üzerinden duyumsar, “*eski dostlar kullanılmayan bir eşyadır, çürümüş bir konsol gibiyim*” (s.3) benzetmesiyle kendisini değersizleştirir ve beklentilerinin karşılığını bulamamasının ezikliğini içselleştirir. Susmanın, yürek çarpıntısını örtbas etmenin en geçerli ilke olduğuna kanaat getirmesi de kendi pasifliğini rasyonelize etmesinin bir sonucudur. Zira onun gayriiradi yapısı, kendi duyarlıklarını fark etmesine karşın bağımlılıklarını engelleyememesinde, arkadaşları uğruna kişiliğinden ödün vermesinde ve arkadaşlıklarının bitmemesi için diretememesinde açıkça görülür. Murat’ın gözünde sarsak, hasta bir insandan farkı olmadığını bilmesine karşın onunla bağlarını koparamaması ve Bodrum’da kendisi gibi tedirgin, üzgün, ağırbaşlı, yaslarla dolup taşan insanların değil gülen, eğlenen insanların olduğunu görmesi, kısmi de olsa kendi gerçekliğini aramaya başlamasına işaret eder. Nitekim hayatın “sahih dokusuyla” karşılaşmayan kentsoyluların varoluşsal sıkıntılarının kendi iç dünyalarından/özlerinden kaynaklanması, Cem’in bu tür kaygılarında açıkça bellidir.

Duyarlıklarının ağırlığı altında ezilen Cem’in, toplumun değer yargılarını kavramaktan, irdelemekten bıkmaması, yapabileceği bir işin olmadığını düşünmesi ve “*serseri, aylak yaşaması*” gerektiğine odaklanması da varoluşsal kaygılarının dışavurumudur. Bugüne kadar yaşadığı her şeyin yanlış olduğunu düşünen Cem, Tanrı düşüncesini de ontik bir soruna dönüştürür. Kaygı ve değer sorunu da bir şekilde bu temel sorunsal etrafında şekillenir. Tanrı’ya inanmadığı gibi *insan sıcaklığı denen hümanizmadan* da öğrenen, yaşamı ve toplumu, derinleştirmeye çalıştığı felsefi argümanlar üzerinden yargılamaya çabalayan Cem’in yaşamının merkezine Murat’ı yerleştirmesi ise tutarsızlıklarının bir göstergesidir. Murat’la ilişkisinde olduğu gibi bütün yaşamı boyunca bireylere asılı kalır. .

Cem’in çocukluğundan beri zengin insanları sevmemesi ve servet düşmanlığı yapması ise sosyo-ekonomik eşitsizliği algılayış biçimiyle ilgilidir. Büyük evlerde oturdukları, elektrikli trenlerle oynadıkları için arkadaşlarına düşman olan Cem, onların büyüdükçe elektrikli trenler yerine son model otomobillerle mutlu olduklarını gözlemler. Ancak kendisi de nefret ettiği, uyumsuzluk yaşadığı yapının kısmen de olsa içindedir ve yabancılaşması sadece düşünce boyutundadır. Çevresindeki zengin kentsoylu arkadaşlarının yapmacık davranışlarına, insan kıyımları karşısındaki sessiz tutumlarına ve servetlerin birleşmesi için yapılan evliliklere utançla bakmasına rağmen herhangi bir tepki –uzaklaşarak bile olsa- gösteremediği gibi sınırsız bir boşluk içinde devinip durur. Sınıfsal mücadelenin varlığından yakınan, isyan içinde yer alan insanları takdir eden; ancak yanlarında yer almayan Cem için protesto yürüyüşleri de pek fazla anlam ifade etmez. O, sadece kaygılarını derinleştirmektedir, çözümlerin ya da eylemlerin uzağında yaşar ve dışta kalmayı tercih eder. İnançsızlığını, amaçsızlığını sorgularken de bu kaygıları arasında “sonsuz uyum”u bulmaya çalışır. Kaygılarıyla boğuşurken yavaş yavaş ruhun varlığına inanmaktan sıyrılan Cem’in elinde sağlam hiçbir şey kalmaz, her şey kırık döküktür. Amaçlarından cayar, inançlarını yitirir ve inançsızlığın acısını yaşar. Artık kimseyle bir şey paylaşamayacaktır; zira sadece ruhun varlığına olan inancını değil, maddeyle ilintisini de yitirmiştir.

Her Gece Bodrum romanında, toplumsal düzenle ve verili kabullerle çatışma yaşayan bir başka karakter de otuz iki yaşındaki Emine'dir. Evlenmediği için zaman zaman toplumsal baskılara maruz kalan Emine'nin ontik kaygılarını ise yalnızlık ve yersiz yurtsuzluk hissi oluşturmaktadır:

“Evi yoktu, yeri yurdu yoktu, bir odası, bir yarımadası, bir kıyısı yoktu. Köksüzdü, öğretiydi toprakta. Bütünüyle boşluktaydı sanki. Bu oda, geride bıraktığı başka odalar, kendi odası, hayır, hiçbiri onun olmamıştı. Emine sonsuz bir gezgin gibiydi.” (s. 114)

Emine'deki yalnızlık hissi, aynı zamanda toplumsal beklentilerin bir karşılığıdır. Bu bağlamda o, toplumun biçtiği role teslim olur ve bu rol içinde yenilgiye uğramış ve topluma yabancılaşmış görünür. Bodrum'a beraber geldikleri arkadaşlarından yaşlı olduğunu, artık olgunluk çağına geldiğini ve kendisini eğlencelerden tecrit etmesi gerektiğini düşünen Emine'nin duyarlığında yaş saplantısı söz konusudur. Dış dünyadaki gerçeklikleri, insanların davranışlarını hatta kendi karakterindeki değişiklikleri de *evlilikle* özdeşleştiren Emine'nin ruhsal yapısında ortaya çıkan gerilimlerin sebebi, hem kendisine hem de içinde bulunduğu topluma yabancılaşmasıdır. Hayatın sürüklemeleri neticesinde neşeli, sevecen özelliklerini yitiren, içe dönük, huysuz ve hırçın bir kişiliğe bürünen Emine'nin ontik kaygıları, toplumun içine nüfuz edememekle ilintilidir. Zira o, toplumun kadınlardan beklediği “eş”, “anne”, “evin hanımı” rolünü ifâ edemediği için varoluşsal bir büzülme ve çekilme içine girer; giderek “benim bu dünyada yerim yok” diye düşünmeye başlar. Bunun bir adım ötesi, kendini bir “fazlalık” olarak algılamasıdır. Onun bu durumu psikanalitik bir yaklaşımla “üst ben önündeki endişe” (Freud 2000: 115) olarak açıklanabilir.

Yalnızlığını ve kimsesizliğini pansiyondaki odasında derinleştiren Emine, *evde kalmış kızların* yazgılarını ve yaşam üsluplarını kendi benliğinde cisimleştirir. Bu çerçevede “*Ne saklamalı artık bir yaşlı kız gibi titiz ve düzenli çantaları iç çamaşırlarını elbiseleri ne varsa yerleştireceğim. Buruşmasınlar, kırışmasınlar, açılınsın ütülerini. Yaşlı kızların düzeni, derli topludurlar.*” (s.112) şeklindeki cümleler, “eş” ve “anne” rollerine sahip olamamanın dayattığı geleneksel tutumları benimseme zorunluluğuna işaret eder. Kendi gerçeklikleriyle yüzleşmesine aracılık eden bu odaya eşyalarını yerleştirirken “*gergef işleyen bütün yaşlı kızlar gibi*” otuz iki yaşın ağırlığının iyice omuzlarına çöktüğünü hissetmesi, evliliğin vaat ettiği toplumsal onaydan yoksun kalmasının sonuçlarından birisidir. Emine'nin bu anlayışında geleneksel yapı tarafından kuşatılan benliğinin dışına çıkamamasının etkisi sezilir. Tatillerde niçin sadece karşı cinsi ve kendi yalnızlığını düşündüğünü sorgulayan Emine, “*yaşlı kızlar*”ın ya şişmanladığını ya da kurduğunu düşünerek kendisini belirli bir kategoriye yerleştirir. Bunun toplumun belirlediği ve önüne geçilmeyen bir aşağılık duygusu olduğuna kanaat getirmesi ise verili kabullerin dayatmalarını içerir.

Emine'nin toplumsal yaşama yabancılaşması ve içe çekilmesi, *evde kalan kızların* yazgılarını sahiplenmesinin bir sonucudur. Toplumsal yapının evlenmeyen kızlarla ilgili yargıları ve bu kızları belirli roller içine mahkûm etmesi, etiketlenmiş bir yalnızlığa ve hükümsüzlüğe yol açar. Nitekim Emine'nin de çevresinde insanlar olmasına rağmen kendisini toplumun geri kalan kesiminden farklı hissetmesi, evlilikle ilgili her türlü envanterin bütün benliğini istila etmesiyle ilgilidir. Evli kadınların sosyal iktidarı elde ettiklerine ve “toplumun kılcal damarları”na kadar nüfuz ettiklerine dair yargılar da, düğünlerde, eğlencelerde ve çaylardaki yalnızlıkla pekişir. Yalnızlığını derinleştiren Emine, evlenmemiş kızların hafta sonları nereye gideceklerini

kestiremediklerini, onlar için artık yolların uzadığını, havanın daha erken karardığını düşünerek toplumsal konumunu içten içe iyice trajikleştirir.

Emine'nin bedeniyle yüzleşmesini sağlayan ve ona bedenindeki yaşlılık izlerini gösteren nesne ise bir türlü önünden çekilemediği aynadır. Aynalara baktıkça bir tür yaşlanma takıntısı gelişir. Uykusuzluktan şişen gözkapaklarını, kırışıklıklar içindeki alnını ve pörsümüş kollarını seyrettiği aynanın önünden ayrılamaması, yaşlanma kaygısını yansıtır. Bastırılmış bir kösnül duyarlıkla bedenine odaklanan Emine, sol kolunu sıkıştırır parmaklarıyla, derisinin pörsüdüğüne inanmakla inanmamak arasında kararsız kalır; “kimse istemez yalnız kızları kimse” vehimleriyle, giderek daha çok yaşlandığını, gündüz ve gece kremlerinin bedenini kurtaramayacağını düşünür. Bu çerçevede “bedeni düşünürken, sorgularken ister istemez bedenini “mahrem” kesiti içinde kendini bulur” (Tunç 2003 146).

Bodrum'daki pansiyon odasında geçmişinin fragmanlarının Emine'nin beynini istila etmesi de, “gelecekte bir hedef göremediği için kendini çöküşe bırakan bir insan(ın) kendini geçmişe yönelik düşüncelere dalmış” (Frankl 1998: 74) bulmasıyla ilintilidir. Otuz iki yaşında olmasını yaşamına yön verecek bir saplantıya dönüştüren Emine için hayat, anlamsız bir sürüncemeden ibarettir. Öyle ki; otuz iki yıl neden yaşadığını, niçin mücadele ettiğini, insanlarla ilişkisinde neden tek başına kaldığını kavrayamamasını evli olmamaya özdeşleştirdiği gibi bu sorunsalı da uyumsuzlukla şekillenir. Bu çerçevede *yalnızlık* ve *tekbaşınalık*, Emine için farklı anlamlara karşılık gelir. Yalnız olmamasının sebebini insanlara, başkalarına, uymaya çalışmasına bağlar ve sevgilisi ya da kocası olmayan kimselerle de olsa her yaz tatile birileriyle gittiğini hatırlayarak kendisini avutur.

Hayatı dümdüz bir çizgi halinde seyreden Emine, toplumun yaşı geçkin bekâr bir kızla ilgili yargılarını da bir kambur gibi sırtında taşır. “Zavallı Emine” (s. 116), “evlenemedi”, “kendi yanlışı” (s. 116), “çirkin de sayılmaz” (s. 117) gibi söylemler, onun dış dünyayla uyumuna ket vurmaktadır. Öyle ki, bu söylemlerin yol açtığı utançla, her ortamda arkasından konuşulduğu hissine kapılır ve âdeta obsesif bir duruma bürünür. Tarık'ın Emine'ye ilgili “belki abla dememizi istemiyor ve abla diyoruz” (s.150) şeklindeki yorumu da evlenmemiş bir kadının toplumsal yapıdaki algılanışıdır. Cem'in tavırları karşısında da kendisini zavallı “bir kız kurusu” olarak gören Emine, “Zavallıyım ben, bir boktan anlamayan benim, zavallı kız kurusu” (s.135) ifadeleriyle kendisini değersizleştirir ve ruhsal çöküntüsünü derinleştirir. Evli arkadaşlarının da kendisine inceliklerle de olsa acıyarak bakmaları, kendi evliliklerinden, çocuklarından söz etmeleri genç kadını “ıssız”laştırır. Bu çerçevede, sosyal statü ile evlilik arasında doğrudan bir bağ kuran Emine, kendi esaretini de evli olmamaya ilişkilendirir. “Otuzunu iki yıl aşkın kendisi, yaşlı kız olma kaygılarıyla donanmış beyaz gelinlikler yerine saçındaki akları kınayla örten, bir tutsak gibi; havaya tutsaktı, törelere ve aile bağlarına tutsaktı.” (s. 155) ifadeleri, ailesinin ve toplumun baskılarına maruz kalan Emine'nin kendini gerçekleştirilmesine fırsat verilmediğini sezdirir. Evlenememiş olmayı cinsiyet kategorisi üzerinden değerlendiren Emine, kardeşi Ahmet'in yazgısının kendisine benzemeyecek olmasını, bir gün evlenecek olmasını, erkeklerin hayatının daha kolay olduğu hükmüyle ilişkilendirir.

Romadaki huzursuz, gerilimli ve yalnız tiplerden birisi de Betigül'dür. Kendisi de burjuva olmasına ve sınıfının rollerini benimsemesine karşın kendisinden daha zengin birisiyle evlenen Betigül, evliliği süresince “mutsuz/aldatılan eş” konumuna indirgenir. Eski kocasını “ikiyüzlü yalan erdemli” birisi olarak tanımlayan genç kadın, tutarsız davranışlar sergileyen kocasını değersizleştirir. Kocasının, “Gündüzleri kalabalıkta, kokteyllerde, partilerde, içinde,

başkalarının yanında, “kutsal” evliliklerini büsbütün kutsayan bir Protestan rahibi ” gibi davranması ve sosyal ortamlarda kibar, nazik ve ölçülü bir tip olarak tescillenmesi, kendi gerçekliğini gizlemesinin bir sonucudur. Oysa bu kibar ve ölçülü adamın buluşma evlerine düşkünlüğü, yabancı kadınları eve getirişi ve Betigül’ün kendi evinde karşılaştığı *iğrenç manzaralar*, seçkin sınıfın bilmediği ayrıntılardır. Gizli ilişkilerden nefret eden, her türlü ilişkinin ve hazzın özgürce yaşanmasından yana bir tavır sergileyen Betigül’ün salt tensel hazlarla yaklaştığı Haydar’ı ayrıcalıklı kılma sebebi de genç adamın ikiyüzlü ve yalancı olmamasıdır.

Hayatı aşktan ziyade tensel hazlar dolayımında yaşayan Betigül’ün çevresindeki erkeklerle kurduğu ilişkiler, ruhsal bir yakınlaşmadan ziyade kösnül arzuların bir sonucudur. Özgürlük anlayışını da ilişkilerini açıkça yaşamak olarak tanımlayan Betigül, anne olmayı da özgürlüğü engelleyici bir yaptırım şeklinde algılar ve kalabalıkları da özgürlüğe sekte vuran insan yığını olarak görür. O, tatilin her anını, bir haz fırsatına çevirmek isteyen, kösnül tutkularının peşinden sürüklenen bir tiptir. Bu çerçevede o, Kierkegaard’dan ödünçleyerek söyleyecek olursak, “estetik varoluş” biçiminin temsilcisi olarak kendini etik yükümlülüklerle kayıtlı görmez; yöneldiği temel hedef aracısız erotik sevgidir (Taşdelen 2004: 165).

Aynı kolejde okumuş olan Betigül ve Emine’nin yaşam üslupları oldukça farklıdır. Emine, gelenekçi özellikleriyle toplumun kendisine dayattığı rolleri benimseyen, toplumun *evde kalmış bir kızdan* beklediği davranışları sergileyen ve kendisini toplumun kendisine dayattığı roller çerçevesinde tanımlayan bir tiptir. Oysa Betigül, kösnül arzularının peşinde koşan ve toplumun belirlediği rollerin dışına çıkan hedonist bir tiptir. Emine’nin evlenememekle şekillenen kaygıları, Betigül’de tensel hazlar aracılığıyla dışa vurulur.

SONUÇ

Selim İleri’nin *Her Gece Bodrum* romanı, ele aldığı tiplerle “bağlanma” sorunu üzerinde odaklanır. Romandaki kişilerin her birinin farklı bir “bağlanma” sorunu söz konusudur. Bu çerçevede roman, hayata bağlanamamış, topluma bağlanamamış, toplumsal değerlere bağlanamamış, birbirlerine bağlanamamış, varlığa bağlanamamış, nihayet Tanrı’ya bağlanamamış farklı tiplerin, sallantılı ve kaygılı varoluş sorunları etrafında gelişir. Romanın temel dokusunu, belirli bir olaydan çok bu belirsiz varoluş sorunu oluşturur. Onların her birinde gittikçe derinleşen bir anlam ve değer sorunu, bunun sonucunda da bir “bağlanma” sorunu olduğu söylenebilir. Bu bağlanma sorunu, onları, bir metaforla söylersek, “köksüz” varlıklar durumuna getirmektedir. Ancak yine görülebilecek bir başka şey de bu sorunu algılamaktan, kendi sorunlarıyla yüzleşmekten, kendi varoluşlarına yönelik bir farkındalık oluşturmaktan uzak bir noktada bulunuşlarıdır.

Her Gece Bodrum romanında kentsoylu tiplerin hem kendileriyle hem de dış dünyayla uzlaşmazlıkları özellikle bilinç akışı tekniğinin imkânlarıyla deşifre edilmektedir. Yaşamı saplantıyla bağlandığı arkadaşları doğrultusunda algılayan Cem, evlenememeyi varoluşsal bir soruna dönüştüren Emine ve kösnül duyarlılıkla özgürlük arasında sıkı bir bağ kuran Betigül’ün uyumsuzlukları farklı noktalarda tezahür eder.

KAYNAKLAR

BAUMAN, Zygmunt (2001). *Parçalanmış Hayat*, (Çev. İsmail Türkmen), Ayrıntı Yay., İstanbul.

- BAUDRİLLARD, Jean (2010). *Tüketim Toplumu*, (Çev. Hazal Deliceçaylı-Ferda Keskin), Ayrıntı Yay., İstanbul.
- CAMUS, Albert (1988). *Sisyphos Söyleni*, (Çev. Tahsin Yücel), Adam Yay, İstanbul.
- FRANKL, Victor E. (1998). *İnsanın Anlam Arayışı*, (Çev. Selçuk Budak), Öteki Yay., İstanbul.
- FREUD, Sigmund (1998). *Psikanalize Giriş Dersleri*, (Çev. Selçuk Budak), Öteki Yay., İstanbul.
- FREUD, Sigmund (2000). *Uygurluk ve Hoşnutsuzlukları*, (Çev. Aziz Yardımlı), İdea Yay., İstanbul.
- İLERİ, Selim (2010). *Her Gece Bodrum*, Everest Yay., İstanbul.
- LEFEVBRE, Henri (2010). *Modern Dünyada Gündelik Hayat*, (Çev. Işın Gürbüz), Metis Yay., İstanbul.
- NACİ, Fethi (2015). *Yüz Yılın 100 Türk Romanı*, Türkiye İş Bankası Yay., İstanbul.
- URRY, John (1999). *Mekânları Tüketmek*, (Çev. Rahmi G. Ögdül), Ayrıntı Yay., İstanbul.
- TAŞDELEN, Vefa (2004). *Kierkegaard'da Benlik ve Varoluş*, Hece Yay., Ankara.
- TAŞDELEN, Vefa (2003). "Kierkegaard ve Kaygı Kavramı", *Kaygı Kavramı*, Hece Yay., Ankara.
- TUNÇ, Gökhan (Nisan 2003). "Yusuf Atılgan'ın 'Beden'leri", *Hece*, S. 76, s.144-150.